Dokumentácia
o reštaurovanom diele

Evidenčné číslo: H 4577

1. Základné údaje o reštaurovanom diele

Predmet reštaurovania: historická knižná väzba

Názov diela: knižka vandrovná Alexandra Melichera

Datovanie: 1850 - 1855

Autor: Alexander Melicher

Rozmery: 175 x 115 x 4mm (v x š x h)

Signatúrne číslo: H 4577

Majiteľ pamiatky: Tekovské múzeum v Leviciach

Začiatok reštaurovania: september 2025

Koniec reštaurovania: máj 2026

2. Opis a stav pamiatky pred reštaurovaním

Jedná sa o tzv. zošitovú väzbu s pôvodne lepenkovými doskami. Knižnej väzbe chýba predná knižná doska. Zachovaná zadná knižná doska je oddelená od samotného bloku a tvorená z drevovláknitej lepenky s hrúbkou cca 1 mm. Na lepenke v hornom ľavom rohu sa nachádza signatúrne číslo knihy písané modrou písacou látkou. Na lepenke z vnútornej strany sa nachádza pozostatok z mramorového papierového obalu knižnej dosky.

Knižný blok bol zošitý svetlou ľanovou niťou prírodného pôvodu. Knižný blok je tvorený z 10 dvojlistov preložených v strede. Bloku chýba jeden dvojlist a strany číslo 41 - 42. Ako písací materiál bol použitý ručný papier. Číslovanie strán je spracované numerickými číslami umiestnenými v strede spodnej časti strán.

Tlač je písaná v dvoch jazykoch - maďarčine a nemčine, vo väčšine dvojlistoch sa nachádza rukopis ktorý bol zhotovený rôznymi písacími médiami ako atrament (napr. strana 7-12), ceruzou sivej farby (napr. strana 15) farby a kolorovanou ceruzkou fialovej farby (napr. strana 28). Na niektorých stranách sa nachádzaj provizórne riadkovanie. V knižnom bloku sa nachádzajú pečate z (pravdepodobne) španielského vosku, rôzne druhy pečiatok, podpisy, výpočty a detské kresby ceruzkou rôznymi farbami.

Blok aj so zachovanou doskou sú výrazne znečistený depozitným prachom. Na prednej strane sú viditeľné stopy po častej manipulácii - sú opotrebované rohy, a na povrchu sú viditeľné aj rôzne škvrny. Knižný blok má výrazne poškodené šitie. Na jednotlivých stranách sa dajú nájsť trhliny, záhyby, tzv. vodné mapy a fľaky. Z pôvodného šitia sa dochoval len fragment a bude potrebná identifikácia techniky šitia. Zložky sú od seba oddelené a blok už netvorí zviazaný celok. Zachovaná knižná doska je poškodená na jej rohoch a taktiež znečistená depozitným prachom.

3. Prieskum pamiatky pred reštaurovaním

Prieskum pamiatky spočíval v získavaní dostupným meraní, ktoré bude potrebné brať do úvahy pri voľbe spôsobu a určení jednotlivých postupov pri reštaurátorskom zásahu. Pre prípadné potreby čistenia, povrchového glejenia papiera alebo dopĺňania) boli vykonané skúšky stability textov dvomi metódami. Na priamy dotyk a na oter pri kontakte písacej látky na vodný roztok. Výsledky sú uvedené v tabuľke.

Ako predpokladaná písacia látka textov bola čiastočne použitá tlačová farba, ktorá je v porovnaní s atramentami oveľa stabilnejšia na mokré prostredie (procesy). Tlač bola stabilná a nereagovala na metódy dotyku a ani oteru. Reagovali však iné farebné vrstvy ako atrament alebo text písaný guľôčkovým perom.

Meranie pH papiera preukázalo hodnoty pH ručného papiera zodpovedajúce jeho stavu. Priemerné hodnoty však môžeme považovať za pomerne dobré a ich hodnota porastie pri neutralizácii.

Mikrobiologický rozbor nebol vykonaný tzv. odtlačkovou metódou. Pamiatka však bude z preventívnych dôvodov dezinfikovaná v dezinfekčnej komore pomocou pár n - Butylalkoholu.

Prieskum pamiatky pred reštaurovaním zahrňoval meranie hodnoty pH pomocou dotykovej elektródy.

Strána	Miesto merania pH	Hodnota pH pred reštaurovaním	Hodnota pH po reštaurovaní
5	Pravý dolný roh	5,27	5,51
21	Pravý dolný roh	5,91	5,50
43	Pravý dolný roh	5,92	4,96

4. Reštaurátorský zámer:

1. Fotografická dokumentácia pred reštaurovaním
2. Prieskum fyzického stavu objektu
3. Dezinfekcia vo vzduchotesnej dezinfekčnej komore
4. Pomocné číslovanie knižného bloku
5. Suché mechanické čistenie jednotlivých listov
6. Suché mechanické čistenie voskových pečati
7. Doplnenie chýbajúcich častí
8. Vyvzdušnovanie knižného bloku
9. Šitie knižného bloku podľa pôvodného vzoru
10. Oprava zadnej knižnej dosky
11. Výroba novej prednej knižnej dosky
12. Spojenie dosiek
13. Nasadenie dosiek na knižný blok
14. Vyhotovenie ochranného puzdra
15. Fotografická dokumentácia po reštaurovaní

5. Priebeh reštaurovania

Reštaurátorský a konzervátorský zásah na pamiatke prebiehal vo všetkých bodoch podľa plánovaného Zámeru reštaurovania. Prvým krokom bola kompletná fotografická dokumentácia stavu pamiatky pred reštaurovaním.

Po fotografickej dokumentácii bola pamiatka dezinfikovaná v dezinfekčnej komore za pomoci n-Butylalkoholu. Z dôvodu existujúcich voskových pečatí bolo potrebné zabezpečiť aby sa počas procesu dezinfekcie nedostali do kontaktu a neboli mechanicky poškodené. Dezinfekcia prebiehala až po demontáži bloku na jednotlivé zložky. Takým spôsobom riziko roztavenia pečati bolo zredukované na minimum. Dezinfekcia prebehla v hermeticky uzavretej dezinfekčnej komore. Na dezinfekciu boli použite pary N-butanolu s prítomnosťou H_2O.

Nasledovalo suché čistenie, na ktoré sa použili gumy Wishab a Wallmaster, na ktoré sa použili štetce s jemnými štetinami. Tento spôsob čistenia odstránil povrchové nečistoty. Po suchom čistení sa vykonalo čistenie pomocou vodných roztokov Tylózy MH 300 a Spolapnu AOS 147. Následné jednotlivé listy boli vyrovnávane a doglejené pomocou Tylózy MH 300.

Nasledovalo doplnenie chýbajúcich častí pomocou japonského papiera, kedy sa fragmentálne doplňané papierom nafarbeným azo-farbivom a knihárskej žehličky. Takto doplnené časti sa následne orezali do pôvodného formátu dvojlistov.

Pečate sa čistili pomocou štetcov, skalpelov a 1% roztoku Alvolu použitím vatových tyčiniek od papierovej hmoty, ktorá sa na nich nachádzala. Ich fyzický stav bol pomerne dobrý a nevyžadoval si výraznejšie zásahy. Pre potreby šitia oddelených zložiek bolo potrebné spracovať novú ľanovú niť, ktorú bolo potrebné farebne upraviť podľa pôvodných nití. Po vyvzdušnení zložiek, knižný blok bol predierkovaný šidlom na pôvodných miestach šitia a následné ušitý.

Ďalej nasledovalo dopĺňanie chýbajúcich rohov na zadnej zachovanej doske. To sa zhotovilo pomocou alkalickej lepenky. Lepenie prebiehalo pomocou škrobu a Tylóza MH 6000.

Predná knižná doska sa nezachovala a bolo potrebné vyrobiť novú pomocou alkalickej lepenky kašírovanej vo viacerých vrstvách. Vzhľadom na fakt, že sa doska už nepokrývala bola kolorovaná na príbuzný odtieň zachovanej dosky. Po spojení dosiek s blokom a chrbát bloku prelepil kolorovaným japonským papierom vyššej gramáže.

Reštaurovaná pamiatka je opatrená ochranným obalom vyrobeným z 1 mm lepenky AlphaCell s alkalickou rezervou vhodným na dlhodobé uloženie pamiatky ako aj ochrana pred jej mechanickým poškodením. Na záver bola vykonaná fotodokumentácia stavu pamiatky po reštaurovaní.

6. Zoznam použitých pomôcok a materiálu

Pomôcky a zariadenia

pH meter s dotykovou elektródou (zn. Gryf), vatové tampóny a tyčinky, Wishab (vulkanizovaný kaučuk), Wallmaster (kaučuk), netkaná textília Hollytex (45, 81 g/m^2), plste (100% vlna), lisovacie lepenky, filtračný papier, knihárska kosť, skalpel, nožnice, reštaurátorská žehlička

Materiál a chemické prípravky

Japonský papier (11, 35, 45 g/m^2), ryžový a pšeničný škrob, demineralizovaná a obohacovaná voda, Etylalkohol (lieh), technický benzín, Tylóza MH 300 a 6000, Metylhydroxyetylcelulóza, Alkalická lepenka Alphacell, destilovaná voda, Cyklododekán, Neutralizačný roztok Neschen ($CaCO_3$), pH alkalická lepenka, papierovina, ľanové nite, včelí vosk, ľanová niť, temperové farby, farebné moridlá, Alvol

7. Závery a odporúčania

Reštaurovanú pamiatku odporúčame uchovávať v podmienkach podľa platnej normy ISO/DIS 11799. Taktiež odporúčame objekt uchovávať vo vyhotovenom ochrannom obale, chrániť ju pred priamym slnečným svetlom, nadmernou vlhkosťou a výkyvmi klimatických podmienok v úložnom (depozitnom) priestore. Pamiatku odporúčame uchovávať vo vodorovnej polohe vo vyhotovenom obale z alkalickej lepenky.

Parametre dlhodobého uloženia:

Relatívna vlhkosť: 50–55 % (± 5%)

Teplota: 15 – 17 ºC (±2ºC)

Intenzita osvetlenia pri vystavovaní: max 50 lx.

V prípade vystavovania navrhujeme obmedziť manipuláciu s pamiatkou. Neumožniť priamy kontakt a manipuláciu verejnosťou (len pod odborným dozorom, presklenené skrinky a pod.). Pri manipulácii s pamiatkou je vhodné používať ochranné rukavice. Prispôsobiť klimatické podmienky čo k najideálnejším podmienkam dlhodobého uloženia. Pre prezenčné a výskumné účely preferovať používanie vyhotovenej kópie alebo jeho elektronickej formy.

8. Fotodokumentácia

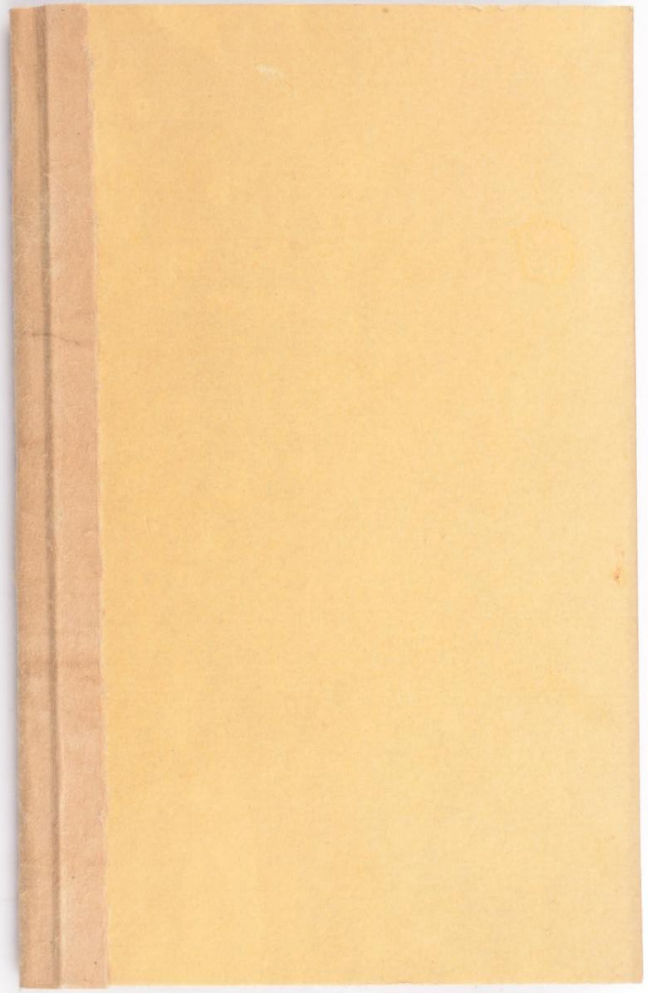

92/91

VÁNDORLÓKÖNYV

(Wanderbuch)

foglal 48 oldalt (48 Seiten enthaltend)

Melly (welches)

a Nagy Mélt. Magyar Királyi Helytartó Tanácsnak
1816-dik évi julius 16 ik napján 21080-ik szám alatt
kibocsájtott rendeletének következtében

(nach der hohen königl. ungarischen Statthalterei-Verordnung vom 16. Juli 1816 № 21080.)

Kiadatott (Gültig für)

Esztergam (Gran)
Bémel József szabadalmazott k. Primási könyvnyomdája és nyomatványa. Kapható Pesten is, 485. szám. a.

VAMDORLOKONYV

.

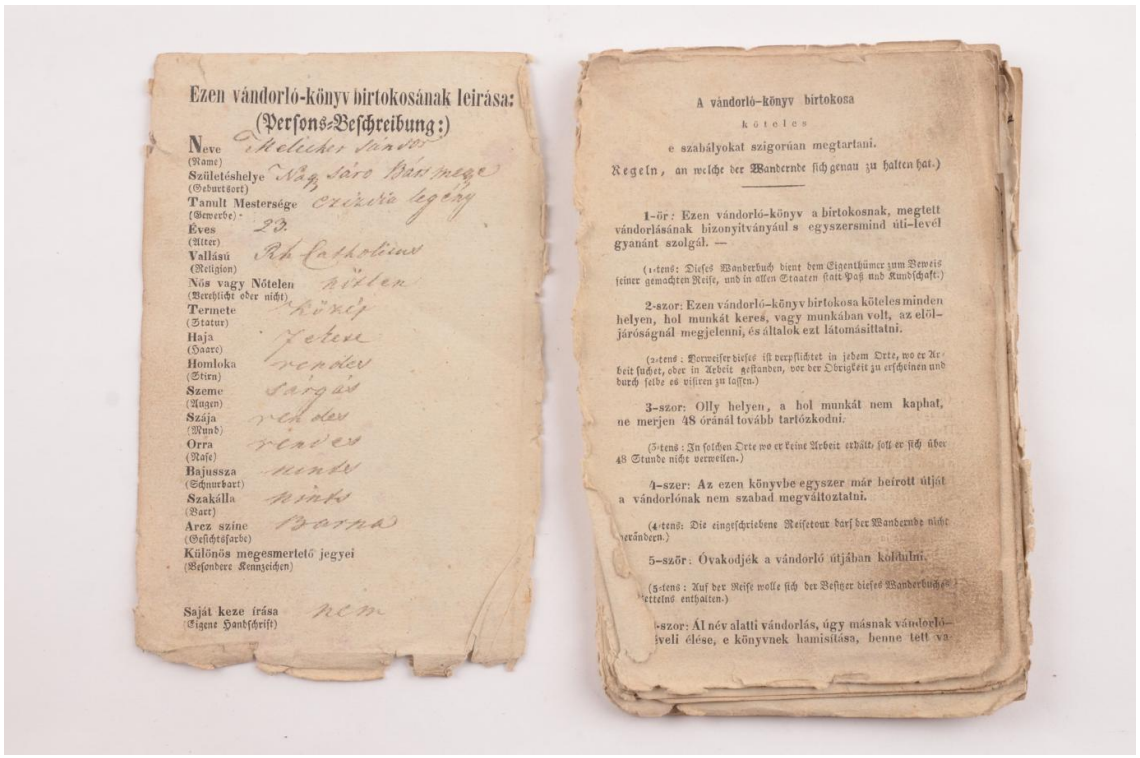

Ezen vándorló-könyv birtokosának leirása:
(Persons-Beschreibung:)

Neve (Name) Melicher Sandor
Születéshelye (Geburtsort) Nág Sáro Bármege
Tanult Mestersége (Gewerbe) - Czipésző legény
Éves (Alter) 23
Vallású (Religion) Rk Katholikus
Nős vagy Nőtelen (Verehlicht oder nicht) nőtlen
Termete (Statur) könyj
Haja (Haare) Fekete
Homloka (Stirn) rendes
Szeme (Augen) Sárgás
Szája (Mund) rendes
Orra (Nase) rendes
Bajussza (Schnurbart) nincs
Szakálla (Bart) nincs
Arcz színe (Gesichtsfarbe) Barna
Különös megesmertető jegyei (Besondere Kennzeichen)

Saját keze irása (Eigene Handschrift) nem

A vándorló-könyv birtokosa
köteles
e szabályokat szigorúan megtartani.
Regeln, an welche der Wandernde sich genau zu halten hat.)

1-ör: Ezen vándorló-könyv a birtokosnak, megtett vándorlásának bizonyitványául s egyszersmind uti-levél gyanánt szolgál. —

(1-tens: Dieses Wanderbuch dient dem Eigenthümer zum Beweis seiner gemachten Reise, und in allen Staaten statt Paß und Kundschaft.)

2-szor: Ezen vándorló-könyv birtokosa köteles minden helyen, hol munkát keres, vagy munkában volt, az elöljáróságnál megjelenni, és általok ezt látomásittatni.

(2-tens: Derweiser dieses ist verpflichtet in jedem Orte, wo er Arbeit suchet, oder in Arbeit gestanden, vor der Obrigkeit zu erscheinen und durch selbe es visiren zu lassen.)

3-szor: Olly helyen, a hol munkát nem kaphat, ne merjen 48 óránál tovább tartózkodni.

(3-tens: In solchen Orte wo er keine Arbeit erhält, soll er sich über 48 Stunde nicht verweilen.)

4-szer: Az ezen könyvbe egyszer már beirott útját a vándorlónak nem szabad megváltoztatni.

(4-tens: Die eingeschriebene Reisetour darf der Wandernde nicht verändern.)

5-ször: Óvakodjék a vándorló útjában koldulni.

(5-tens: Auf der Reise wolle sich der Besitzer dieses Wanderbuches des Bettelns enthalten.)

6-szor: Ál név alatti vándorlás, úgy másnak vándorló-könyvéveli élése, e könyvnek hamisitása, benne tett va-

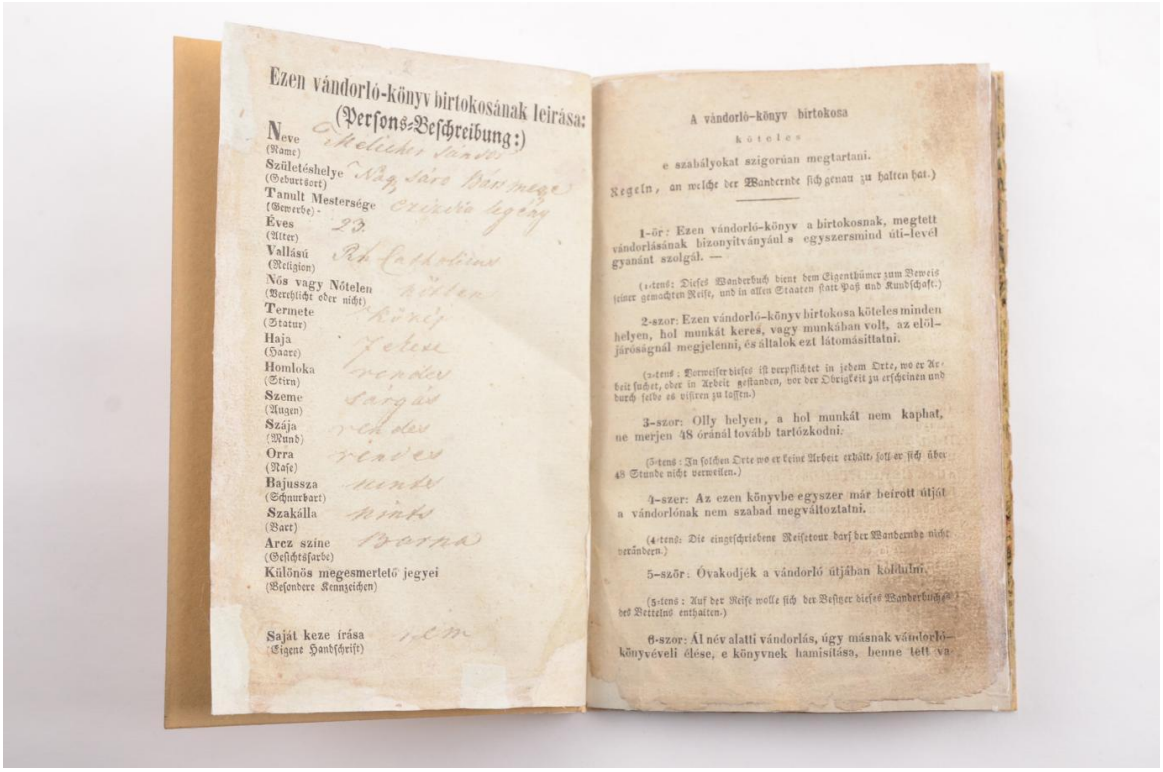

Ezen vándorló-könyv birtokosának leirása:
(Persons-Beschreibung:)

Neve (Name) Melicher Sandor
Születéshelye (Geburtsort) Nág Sáro Bármege
Tanult Mestersége (Gewerbe) - Czipésző legény
Éves (Alter) 23
Vallású (Religion) Rk Katholikus
Nős vagy Nőtelen (Verehlicht oder nicht) nőtlen
Termete (Statur) könyj
Haja (Haare) Fekete
Homloka (Stirn) rendes
Szeme (Augen) Sárgás
Szája (Mund) rendes
Orra (Nase) rendes
Bajussza (Schnurbart) nincs
Szakálla (Bart) nincs
Arcz színe (Gesichtsfarbe) Barna
Különös megesmertető jegyei (Besondere Kennzeichen)

Saját keze irása (Eigene Handschrift) nem

A vándorló-könyv birtokosa
köteles
e szabályokat szigorúan megtartani.
Regeln, an welche der Wandernde sich genau zu halten hat.)

1-ör: Ezen vándorló-könyv a birtokosnak, megtett vándorlásának bizonyitványául s egyszersmind uti-levél gyanánt szolgál. —

(1-tens: Dieses Wanderbuch dient dem Eigenthümer zum Beweis seiner gemachten Reise, und in allen Staaten statt Paß und Kundschaft.)

2-szor: Ezen vándorló-könyv birtokosa köteles minden helyen, hol munkát keres, vagy munkában volt, az elöljáróságnál megjelenni, és általok ezt látomásittatni.

(2-tens: Derweiser dieses ist verpflichtet in jedem Orte, wo er Arbeit suchet, oder in Arbeit gestanden, vor der Obrigkeit zu erscheinen und durch selbe es visiren zu lassen.)

3-szor: Olly helyen, a hol munkát nem kaphat, ne merjen 48 óránál tovább tartózkodni.

(3-tens: In solchen Orte wo er keine Arbeit erhält, soll er sich über 48 Stunde nicht verweilen.)

4-szer: Az ezen könyvbe egyszer már beirott útját a vándorlónak nem szabad megváltoztatni.

(4-tens: Die eingeschriebene Reisetour darf der Wandernde nicht verändern.)

5-ször: Óvakodjék a vándorló útjában koldulni.

(5-tens: Auf der Reise wolle sich der Besitzer dieses Wanderbuches des Bettelns enthalten.)

6-szor: Ál név alatti vándorlás, úgy másnak vándorló-könyvéveli élése, e könyvnek hamisitása, benne tett va-

www.restaurobooks.sk

Banská Štiavnica